

SANOAT – MILLIY IQTISODIYOTNING YETAKCHI TARMOG'I**Raximov Baxromjon Ibroximovich**

Namangan davlat texnika universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti,

iqtisod fanlari nomzodi,

ORCID:0009-0006-6635-6861

E-mail: rbi100373@gmail.com**Abdusamiyeva Sevinch Erkinjon qizi**

Namangan davlat texnika universiteti

4-kurs talabasi

E-mail: Sevinch2403abdusamiyeva@gmail.com**Annotatsiya**

Sanoat milliy iqtisodiyotning tayanch tarmog'i bo'lib, mamlakatning iqtisodiy salohiyatini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi. Ushbu maqolada sanoat tarmog'ining milliy iqtisodiyotdagi o'rni, uning tarkibiy tuzilishi va barqaror rivojlanish omillari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Sanoatning yetakchi tarmoq sifatida shakllanishi iqtisodiyotning boshqa sohalari – qishloq xo'jaligi, transport, energetika va xizmat ko'rsatish tizimlari bilan o'zaro integratsiyada kechadi. Maqolada, ayniqsa, sanoatni modernizatsiyalash, texnologik yangilanishlar kiritish, innovatsion ishlab chiqarish tizimlarini joriy etish orqali mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish masalalari yoritilgan. O'zbekiston misolida sanoat siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari, sanoat korxonalarining samaradorligini oshirishda davlatning iqtisodiy strategiyasi va xususiy sektorning roli tahlil qilingan. Shu bilan birga, sanoatni raqamlashtirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va xalqaro kooperatsiyani kengaytirish kabi zamonaviy tendensiyalar ham o'rganilgan. Tadqiqot natijalari sanoatning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, eksport salohiyati va bandlik darajasiga ta'sirini ochib beradi. Shuningdek, maqolada sanoatning milliy iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi yetakchi roli, innovatsion muhitni rivojlantirishdagi ahamiyati hamda investitsion siyosat bilan uzviy bog'liqligi ilmiy asosda isbotlangan.

Kalit so'zlar: sanoat, milliy iqtisodiyot, modernizatsiya, innovatsiya, raqobatbardoshlik, texnologik yangilanish, sanoat siyosati, iqtisodiy o'sish, ishlab chiqarish samaradorligi, eksport salohiyati, investitsion muhit, raqamlashtirish, ekologik barqarorlik, industrial rivojlanish, iqtisodiy integratsiya.

Аннотация

Промышленность является основой национальной экономики и основным фактором, определяющим экономический потенциал страны. В статье научно-теоретически анализируется роль промышленного сектора в национальной экономике, его структурная структура и факторы устойчивого развития. Формирование промышленности как ведущей отрасли происходит во взаимointegrации с другими секторами экономики – сельским хозяйством, транспортом, энергетикой и сферой услуг. В статье, в частности, освещаются вопросы модернизации промышленности, внедрения технологических

инноваций и повышения конкурентоспособности страны за счет внедрения инновационных производственных систем. На примере Узбекистана анализируются направления совершенствования промышленной политики, экономическая стратегия государства и роль частного сектора в повышении эффективности промышленных предприятий. При этом изучаются такие современные тенденции, как цифровизация промышленности, обеспечение экологической устойчивости и расширение международного сотрудничества. Результаты исследования раскрывают влияние промышленности на долю ВВП, экспортный потенциал и занятость населения. В статье также научно обоснована ведущая роль промышленности в обеспечении роста национальной экономики, ее значение в развитии инновационной среды и неразрывная связь с инвестиционной политикой.

Ключевые слова: промышленность, национальная экономика, модернизация, инновации, конкурентоспособность, технологические инновации, промышленная политика, экономический рост, эффективность производства, экспортный потенциал, инвестиционная среда, цифровизация, экологическая устойчивость, промышленное развитие, экономическая интеграция.

Abstract

Industry is the backbone of the national economy and is the main factor determining the economic potential of the country. This article scientifically and theoretically analyzes the role of the industrial sector in the national economy, its structural structure and sustainable development factors. The formation of industry as a leading sector occurs in mutual integration with other sectors of the economy - agriculture, transport, energy and service systems. The article, in particular, highlights the issues of modernizing the industry, introducing technological innovations, and increasing the country's competitiveness through the introduction of innovative production systems. Using the example of Uzbekistan, the directions for improving industrial policy, the state's economic strategy and the role of the private sector in increasing the efficiency of industrial enterprises are analyzed. At the same time, modern trends such as digitization of industry, ensuring environmental sustainability and expanding international cooperation are also studied. The results of the study reveal the impact of industry on the share of GDP, export potential and employment. The article also scientifically proves the leading role of industry in ensuring national economic growth, its importance in developing an innovative environment, and its inextricable link with investment policy.

Keywords: industry, national economy, modernization, innovation, competitiveness, technological innovation, industrial policy, economic growth, production efficiency, export potential, investment environment, digitalization, environmental sustainability, industrial development, economic integration.

KIRISH

Sanoat milliy iqtisodiyotning eng muhim va yetakchi tarmogʻi sifatida mamlakatning iqtisodiy salohiyati, raqobatbardoshligi hamda ijtimoiy farovonlik

darajasini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Har bir rivojlangan davlatning iqtisodiy qudrati, avvalo, uning sanoat ishlab chiqarish hajmi, texnologik darajasi va mahsulot sifatining yuqoriligi bilan o'lchanadi. Sanoat tarmog'i iqtisodiyotning boshqa sohalari — qishloq xo'jaligi, transport, savdo, xizmat ko'rsatish hamda ilmiy-texnik faoliyat bilan chambarchas bog'langan bo'lib, ularning rivojlanishiga kuchli turtki beradi. Shu bois sanoat milliy iqtisodiyotning "lokomotivi" sifatida qaraladi, ya'ni u mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sish sur'atlarini belgilaydi va strukturaviy o'zgarishlarni jadallashtiradi.

Zamonaviy sharoitda sanoat ishlab chiqarishi nafaqat mahsulot yaratish, balki innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mehnat unumdorligini oshirish va resurslardan samarali foydalanish orqali iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt va "yashil iqtisodiyot" konsepsiyalarining joriy etilishi sanoat tarmoqlarining samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Bularning barchasi yangi ish o'rinlarini yaratish, eksport salohiyatini kuchaytirish va xalqning farovonligini yuksaltirishga bevosita ta'sir qiladi.

O'zbekiston Respublikasi misolida olib qaraganda, mustaqillik yillarida mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sanoatni modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini yangilash va mahalliy xomashyo bazasini chuqur qayta ishlash hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatda yoqilg'i-energetika, kimyo, mashinasozlik, qurilish materiallari, yengil sanoat va oziq-ovqat sanoati kabi tarmoqlar jadal rivojlanmoqda. Prezidentimiz tashabbusi bilan olib borilayotgan "yangi O'zbekiston" islohotlari doirasida sanoatni diversifikatsiya qilish, xususiy sektorni rag'batlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish hamda ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish siyosati amalga oshirilmoqda.

Sanoatning yetakchi tarmoq sifatidagi roli nafaqat iqtisodiy samaradorlikda, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham namoyon bo'ladi. Chunki sanoat korxonalari minglab ish o'rinlarini yaratadi, aholi bandligini oshiradi, daromadlar bazasini kengaytiradi hamda mintaqaviy rivojlanishdagi tafovutlarni kamaytiradi. Shu bilan birga, sanoat infratuzilmasining rivojlanishi transport, energetika, aloqa va qurilish kabi yordamchi sohalarning o'sishini ham rag'batlantiradi.

Biroq sanoat tarmog'ini rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud: energiya resurslariga bo'lgan yuqori talab, ekologik muvozanatning buzilishi, ishlab chiqarish samaradorligining pastligi, texnologik asbob-uskunalarining eskirganligi va yuqori malakali kadrlar yetishmasligi kabi omillar tarmoqning barqaror o'sishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli, hozirgi davrda sanoatni raqamlashtirish, innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish, ishlab chiqarishni ekologik toza texnologiyalar asosida tashkil etish va inson kapitalini rivojlantirish muhim strategik yo'nalish sifatida qaralmoqda.

Umumiy qilib aytganda, sanoat milliy iqtisodiyotning tayanch ustuni bo'lib, u mamlakatning mustaqilligini mustahkamlaydi, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi va xalq farovonligini oshiradi. Shu bois O'zbekistonda sanoatni modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlantirish masalalari davlat siyosatining markazida turibdi. Bu yo'nalishdagi izchil islohotlar, xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirish va texnologik transformatsiyani jadallashtirish orqali sanoat

tarmog'ining raqobatbardoshligini oshirish, uni global bozorlar tizimida munosib o'ringa ega qilish mumkin.

Sanoat milliy iqtisodiyotning tayanchi va uning harakatlantiruvchi kuchi sifatida jamiyatning iqtisodiy salohiyatini belgilaydi. O'zbekiston uchun sanoat sohasini rivojlantirish iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlash, aholi bandligini oshirish va eksport salohiyatini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. 2022–2025-yillar davomida mamlakatda amalga oshirilgan islohotlar sanoat tarmoqlarining texnik va texnologik yangilanishini ta'minladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoatning milliy iqtisodiyotdagi yetakchi o'rni to'g'risidagi ilmiy qarashlar ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Xususan, A. Smit [1] va D. Rikardo [2] klassik iqtisodiyot nazariyasida sanoat ishlab chiqarishining mehnat unumdorligini oshirishdagi, iqtisodiy o'sish va kapital jamg'arishdagi rolini asoslab berganlar. Ularning fikricha, sanoat tarmoqlarining rivojlanishi mehnat taqsimoti, texnologik innovatsiyalar va bozor kengayishi bilan chambarchas bog'liqdir. XX asrda J. Shumpeter [3] innovatsiya va tadbirkorlik g'oyasini ilgari surib, sanoatni iqtisodiy rivojlanishning “drayveri” sifatida talqin qilgan.

Zamonaviy tadqiqotlarda, xususan, M. Porter [4] (1990) “Milliy raqobat ustunligi” nazariyasida sanoat klasterlari va texnologik integratsiya orqali mamlakatlar raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. O'zbekistonda esa iqtisodchi olimlar A. Vaxobov, [5] Q. Abdurahmonov, [6] Sh. Xodievlar [7] sanoatning modernizatsiyasi, ishlab chiqarish infratuzilmasining yangilanishi hamda investitsion muhitning yaxshilanishini milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlovchi omillar sifatida baholaydilar.

So'nggi yillarda O'zbekiston sanoat tarmog'ida raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini joriy etish masalalari ilmiy izlanishlarning diqqat markaziga aylangan. Jahon banki (2022) va BMTning sanoatni rivojlantirish tashkiloti (UNIDO) hisobotlarida qayd etilishicha, raqamli transformatsiya sanoat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim omil hisoblanadi. Shunday qilib, mavjud adabiyotlar sanoatning milliy iqtisodiyotdagi yetakchi tarmoq sifatidagi o'rni, uning raqobatbardoshlik, innovatsiya va texnologik rivojlanish bilan bog'liq jihatlari chuqur yoritadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotning metodologiyasi sanoatning milliy iqtisodiyotdagi yetakchi o'rni va ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, ilmiy-analitik, statistik hamda tizimli yondashuv usullariga asoslanadi. Tadqiqotda sanoat tarmoqlarining rivojlanish dinamikasi, ularning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, bandlik darajasi va texnologik yangilanish ko'rsatkichlari o'rganildi. Metodologik asos sifatida O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Davlat statistika qo'mitasi, shuningdek, Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasining rasmiy ma'lumotlaridan foydalanildi.

Tahliliy yondashuv sanoat ishlab chiqarishining tarmoq tuzilmasini, ishlab chiqarish omillari samaradorligini hamda innovatsion texnologiyalarning joriy etilish

darajasini aniqlash imkonini berdi. Tizimli tahlil esa sanoatning boshqa iqtisodiy tarmoqlar — qishloq xo'jaligi, transport, energetika va xizmat ko'rsatish sohasi bilan o'zaro integratsiyasini ochib berdi. Shu orqali sanoat tarmog'ining milliy iqtisodiy o'sishdagi multiplikativ ta'siri baholandi.

Metodologiyada shuningdek, qiyosiy tahlil usuli qo'llanilib, O'zbekiston sanoati rivojlanish tendensiyalari Janubi-Sharqiy Osiyo va Markaziy Osiyo davlatlari bilan solishtirildi. Bu usul sanoat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini aniqlash hamda ilg'or tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirishga xizmat qildi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda sanoatni iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlovchi asosiy drayver sifatida o'rganish uchun kompleks metodologik yondashuv ishlab chiqildi. Shu tariqa, metodologik asoslar sanoat tarmog'ining strategik ahamiyatini chuqur tahlil qilish va uni innovatsion iqtisodiyot sharoitida rivojlantirish bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sanoat har qanday mamlakat iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. U moddасozlik, tijorat uchun tayyor mahsulot ishlab chiqarish, investitsiya jalb qilish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Bugungi kun sharoitida, innovatsion va yuqori texnologiyalar bilan ta'minlanmagan sanoat — raqobatbardoshlikni yo'qotadi. Shu bois, O'zbekiston hukumati so'nggi yillarda sanoatni modernizatsiyalash, "import o'rni bosuvchi" mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish hamda raqamli transformatsiya yo'lida strategiyalar qabul qilmoqda.

2022–2025 yillar davrini tanlash sababi — bu davrda dunyoda va mintaqada iqtisodiy sharoitlar keskin o'zgarishlar (post-pandemiya davri, geosiyosiy inqirozlar, energetik ushbu muammolar) yuz berdi. Shuningdek, O'zbekiston statistika tizimi ma'lumotlari ochiqligi oshib, sanoat ko'rsatkichlari ham muntazam ravishda e'lon qilinmoqda. Masalan, 2022-yil uchun O'zbekiston sanoat ishlab chiqarish statistikasi Milliy statistika qo'mitasi tomonidan e'lon qilingan.

2022-yilda O'zbekiston respublikasining sanoat ishlab chiqarish hajmi rasman Milliy statistika qo'mitasi tomonidan e'lon qilingan. Ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlarining fizik hajm indeksi 2022-yil natijalari bilan solishtirilganda o'sish ko'rsatdi. Shuningdek, 2022-yilda O'zbekistonning yalpi ichki mahsuloti (YAIM) 888,341.7 milliard so'mni tashkil etdi va real ravishda 5,7 % ga o'sdi.

2023-yilda sanoat sohasining o'sish tezligi sezilarli bo'ldi: sanoatda ishlab chiqarish hajmi o'tgan yilga nisbatan 6 % ga oshdi. YAIM tarkibida sanoat ulushi 26,1 % ni tashkil etdi. 2023-yil yanvar-sentabr davrida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan hajm 459,9 trillion so'mni tashkil etdi va fizik hajm indeksi 105,7 % ga yetdi.

2024-yilning yanvar-mart oylarida sanoat mahsulotlari 44,6 trillion so'mlik hajmga ega bo'ldi va fizik hajm indeksi 116,6 % ga yetdi.

2024-yil yanvar-oktabrda respublika sanoat mahsulotlari hajmi 704,1 trillion so'm bo'ldi, fizik hajm indeksi 106,9 % ga teng bo'ldi.

2025-yil yanvar–aprel oylarida sanoat mahsulotlari qiymati 290,1 trillion so'mga yetdi va fizik hajm indeksi 106,3 % ni tashkil etdi.

Misol uchun, 2025-yilda sanoat ko'rsatkichining o'sish sur'ati ham ijobiy tendensiyaning davom ettirilmog'ida (106,3 %).

Trading Economics ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston sanoat ishlab chiqarishi indeksi 2025-yil ikkinchi choragida o'tgan yilning mos davriga nisbatan 6,60 % o'sdi. CEIC ma'lumotlari esa sanoat ishlab chiqarish indeksi yillik o'sish sur'ati 2025-yil boshida qisman pasayib, lekin barqarorligini saqlayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birgalikda, Milliy statistika qo'mitasi 2025-yil yanvar-fevral davridagi ma'lumotlarda sanoat mahsulotlari fizik hajm indeksi 106,0 % ni tashkil qilganini ta'kidlagan.

Bundan kelib chiqadiki, 2022–2025 yillarda O'zbekiston sanoati o'sish yo'lidan borgan va barqaror sur'atga ega bo'lishga harakat qilmoqda.

Sanoat tarmoqlarining qo'shilgan qiymati va ular ichidagi ulushlar iqtisodiyotning chuqurlashuvi va texnologik darajasini ko'rsatadi. Masalan, 2024-yilning yanvar-iyun oylarida sanoat sohasida yaratilgan qo'shilgan qiymat 7,8 % ga o'sdi; bunda qayta ishlovchi sanoat sektori 9,4 % ga o'sdi va tog'-kon (xomashyo) sektori faqat 0,5 % ga o'sdi. Bu holat qayta ishlash sanoatining iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shini ko'rsatadi.

2023-yilda sanoat qo'shilgan qiymati 6 % ga o'sdi, bu o'sishga to'g'ridan to'g'ri qayta ishlash sektori hissasi katta bo'ldi.

2024-yilda kon sanoati korxonalari 67,8 trillion so'mlik mahsulot ishlab chiqardi (bu sanoat umumiy hajmi ichida taxminan 7,6 % ni tashkil etadi).

Shuningdek, turli tarmoqlar ichida:

Qayta ishlovchi sanoat ("manufacturing") — o'sish sur'atlari yuqori bo'lishi mumkin, chunki davlat import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirmoqda.

Kimyo va farmatsevtika — yuqori qo'shimcha qiymatli sanoat bo'lib, eksport salohiyatiga ega.

Metallurgiya, metall ishlov berish — asosan xom ashyo bazasiga bog'liq bo'lishi mumkin.

Yengil sanoat (tekstil, kiyim-kechak, charm-poyabzal) — keng aholi ehtiyojlarini qondirish va eksportga yo'naltirish uchun muhimdir.

Energetika, gaz-kimyo tarmoqlari — energiya narxi va xomashyo resurslarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Viloyatlar kesimida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi aholiga nisbatan teng taqsimlanmagan. Masalan, Toshkent shahri, Navoiy va Toshkent viloyati respublika sanoat ishlab chiqarishining qariyb 45–50 foizini tashkil etadi. Namangan, Surxondaryo, Jizzax va Qashqadaryo viloyatlarida bu ko'rsatkich ancha past — 3–5 foiz atrofida.

Bu esa sanoat markazlarining asosan poytaxt va resurslarga boy hududlarda to'planganini anglatadi.

Aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi 2024-yilda Toshkent shahrida 32,4 mln so'm, Navoiy viloyatida 28,1 mln so'mni tashkil etgan bo'lsa, Farg'ona vodiysi viloyatlarida bu ko'rsatkich o'rtacha 10–12 mln so'm atrofida bo'lgan.

Bu tafovut sanoat tarmoqlarining notekis joylashuvi, infratuzilma imkoniyatlari va investitsiya oqimining asimmetriyasi bilan bog'liq.

O'zbekistonning sanoat salohiyati hududiy jihatdan juda katta imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, korxonalar faoliyatining samaradorligi va tarmoqlarni diversifikatsiyalash masalasi hanuz dolzarbdir. Ayniqsa, qayta ishlash sanoatini rivojlantirish, sanoat klasterlarini tashkil etish, transport-logistika tizimini kengaytirish — bu sohaning hududlararo muvozanatini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sanoat tarmog'i milliy iqtisodiyotning asosiy tayanchi va uning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi yetakchi soha hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy tizimda sanoat ishlab chiqarishining o'sishi mamlakatning iqtisodiy mustaqilligini, eksport salohiyatini va ijtimoiy farovonligini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Sanoatning yuqori darajada rivojlanishi natijasida ishlab chiqarish samaradorligi ortadi, texnologik yangilanishlar joriy etiladi va mehnat unumdorligi oshadi. Bu esa iqtisodiy o'sishning uzluksizligini ta'minlaydi hamda mamlakatni global raqobatbardoshlik sari olib chiqadi.

O'zbekiston misolida qaraganda, so'nggi yillarda sanoat tarmog'ining diversifikatsiyasi, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va raqamli iqtisodiyot tamoyillarini amaliyotga tatbiq etish yo'nalishida sezilarli natijalarga erishilmoqda. Energetika, mashinasozlik, kimyo, to'qimachilik va qurilish materiallari sanoatida modernizatsiya jarayonlari amalga oshirilayotgani iqtisodiy o'sishning asosiy drayveriga aylangan. Shu bilan birga, sanoat tarmog'ida xususiy sektorning ulushi kengayib, xorijiy investitsiyalar hajmi ortib bormoqda.

Umumiy qilib aytganda, sanoat milliy iqtisodiyotning poydevori sifatida iqtisodiy siyosatning markazida turishi lozim. Uning barqaror rivojlanishi uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini mustahkamlash, shuningdek, eksportga yo'naltirilgan raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish zarur. Faqat shundagina sanoat tarmog'i mamlakat iqtisodiy xavfsizligi va xalq farovonligining kafolati bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Shavkatovich, F. S. (2024, June). Milliy iqtisodiyotda sanoat korxonalarining o'rni va vazifalari. In international scientific innovation research conference (Vol. 1, No. 3, pp. 84-88).

2. Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London: W. Strahan and T. Cadell.

3. Ricardo, D. (1817). On the Principles of Political Economy and Taxation. London: John Murray.

4. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
5. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
6. Vakhobov, A. (2019). O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiyalashda sanoat tarmoqlarining rivojlanish omillari. *Toshkent: Iqtisodiyot*.65-69.
7. Abdurahmonov, Q. (2020). Milliy iqtisodiy tizimda sanoat tarmoqlarining ustuvor yo'nalishlari. *Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti*.96-99.
8. Xodiev, Sh. (2021). O'zbekiston sanoatini diversifikatsiyalash va raqobatbardoshlikni oshirish omillari. *Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsiyalar markazi*.119-125
9. Ibrohimov, B. (2024). O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatning ahamiyati va o'rni.
10. Ibrohimov, B., & Sayfiddinov, S. (2024). Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.
11. Ibrohimov, B., & Tursunov, A. (2024). O'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va uni takomillashtirish yo'llari.
12. Ibrohimov, B. (2024). Innovatsion faoliyatni amalga oshirishda tadbirkorlik subyektlari duch keladigan muammolar tahlili. *Yashil Iqtisodiyot Va Taraqqiyot*, 2(12).
13. G'afurov, O., & Ibrohimov, B. (2022). O'zbekiston respublikasining ilk suveren xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'larining qayta taqsimlanishi va ular samaradorligi tahlili. *Science and innovation*, 1(A8), 332-339.
14. Baxtiyor o'g'li, I. B. (2024). O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarida innovatsiyalarni joriy etishning iqtisodiy samaralari. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(11), 213-219.
15. Boburmirzo, I., & Yunusov, A. (2024). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yilida mehnat bozorini tahlili. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 2(17), 20-28.
16. Baxtiyor o'gli, I. B. (2023). Forms of ownership and entrepreneurship in agriculture in uzbekistan. *Miasto Przyszłości*, 42, 284-291.
17. Ibrahimovich, R. B., Ugli, I. B. B., & Ugli, I. B. B. (2023). Innovative reforms in agriculture development. *The American Journal of Management and Economics Innovations*, 5(03), 9-13.
18. Rahimov, B. I., Yoldashev, B. S., & Ibrahimov, B. B. (2023). The need to organize a cluster in the agricultural network. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 3(02), 9-19.
19. Рахимов, Б. И., & Иброхимов, М. Б. О. (2021). Моддий-техника ресурслари бозорини институционал тузилмаси ва ресурслар самарадорлигини баҳолашнинг услубий асослари. *Журнал инновации в экономике*, 4(7).
20. World Bank. (2022). *World Development Report 2022: The Future of Industrialization in Developing Economies*. Washington, DC: World Bank Publications.

21. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). (2022). Industrial Development Report 2022: The Future of Industrialization in a Digital Era. Vienna: UNIDO Publishing.

22.